

Apollonios Rhodios: Lemnos-episoden (I 609 – 910)

Oversat af Simon Laursen (2013)

Apollonios Rhodios var en digter, der levede i Alexandria mellem 300 og 250 fvt. Han var blandt de første medarbejdere i den musehelligdom, *Museion*, kong Ptolemaios havde oprettet; men som så mange andre lærde institutioner var også museet – og det bibliotek, der hørte til – hærget af stridigheder mellem de lærde, og Apollonios synes at være faldet i unåde. Meget mere ved man ikke om ham.

Hans hovedværk var *Argonautertoget*, en fortælling i fire sange om, hvordan *Jason*, en ung mand fra *Iolkos* i Thessalien, søn af *Aison*, af kong *Pelias* af Thessalien får ordre til at hente det sagnomspundne gyldne skind af en vædder, *Frixos* havde redet på, da han engang flygtede fra Thessalien til *Kolkhis* helt ude på østsiden af Sortehavet, og hvordan han som leder af en skare helte fra hele Grækenland på skibet *Argo* drager ud for at udføre denne næsten umulige bedrift. Ude i *Kolkhis* møder han troldkvinden *Medea*, der hjælper ham med at få fat på skindet og derefter må flygte med ham til Grækenland.

Der er ingen tvivl om, at *Jason* *formelt* er digtets 'helt'. Men ved hoffet i Alexandria skrev man ikke digte, der var *så* lette at forstå, og det er den dag i dag et stridsemne, om *Jason* *reelt* er en helt – eller snarere en 'antihelt', mens *Medea* faktisk er den, der har overskud til at klare alle problemer, og derfor egentlig er helten.

Digtet er bygget op af en række episoder, der somme tider ikke hænger særlig godt sammen, uden at man dog kan sige, digtet ikke *er* en helhed. Episoden, der er oversat her, finder sted få dage efter, at heltene er sejlet fra *Iolkos*; den handler om, hvad der skete, da heltene nåede øen *Lemnos* i det nordlige Ægæerhav.

Der var for nylig det ganske folk ved kvindernes voldsdåd

610 nådesløst drevet i døden, i året, der netop var gået.

Mændene havde forstødt deres ægteviede kvinder,
fyldte af væmmelse ved dem, men følte for røvede piger
heftigste elskov (de bragte dem hjem fra vikingetogter
ovre i Thrakiens land), thi vældig var Afrodites

615 vrede, der ramte dem, siden de længe forholdt hende ofre.

Oh, de usalige kvinder! For langt deres skinsyge drev dem!
Ikke alene blev mændene dræbt, med de piger, de elsked
heftigt på lejet; men hele det mandlige køn tillige, at siden
ingen der var til at hævne den grusomme dåd, som de øved.

620 Ene af alle forskånede Hypsipyleia sin gamle
far, der hed Thoas og herskede længe som konge i folket.

Skjult i en kiste lod Hypsipyleia ham drive på havet –
om han slap væk. Og man trak ham ind til øen Oinoe,
kaldet således engang, men nu efter Sikinos opkaldt -

625 jægere trak ham i land – efter Sikinos altså, som Thoas
fik med najaden Oinoe, en nymfe, han favned på lejet.

Kvinderne passede kvæget på marken og lærte at bære
panser af bronze og dertil at pløje de frugtbare agre;
lettere syntes det alle at være end før, da Athenes
630 sysler var alt, hvad de havde at passe. Men ud over havet
kastede de ofte alligevel blikket, så langt som de kunne,
fyldte af gruelig angst for thrakernes mulige komme.
Straks da de øjnede Argo, der roede ind imod øen,
strømmede de derfor i fuldtallig skare ud af Myrine,
635 klædte i panser og plade, og samlede nede på stranden.
Vilde og rå så de ud – for de sagde, at nu var de kommet,
thrakerne. Samtidig trak Hypsipyle, datter af Thoas,
også i faderens rustning. Men rådløse nedad til stranden
strømmede de tavse, thi sådan var angsten, de følte sig under.
640 Heltene sendte det hurtige bud Aithalides fra skibet
snart afsted; for ham var det pålagt at bringe med omhu
budskab til andre og bre den stav, som han fik af sin fader,
Hermes, der gav ham desuden den gave altid at huske
uforgængeligt alt. Selv nu hvor han krydsede Hades'
645 floder, der ikke må nævnes, kan sjælen ingenting glemme.
Altid dens skæbne det er at bevæges i endeløs vekslen:
snart er den nede i dødningses tal, og snart er den atter
oppe i solens lys blandt levende folk. Men hvorfor skal
her der fortælles så nøje om det, som er sket Aithalides?
650 Ham var det da, hvis ord Hypsipyle gav øre og tilstod
heltene ophold i nattens mulm. Men da morgenen oprandt
sejlede heltene ikke – for nordenvindene rased.
Kvinderne mødtes på borgen på Lemnos og satte sig sammen
ned til en rådslagning – stævnet til tinge af Hypsipyleia.
655 Og da de alle omsider var samlet i hver deres gruppe,
talte hun til dem og lagde indstændigt dem dette på sinde:
"Kære veninder – jeg tænker, vi giver de fremmede kæmper
rigeligt gaver, de sikkert har brug for til rejsen på skibet –
mad og den dejligste vin, for at ingen af mændene kommer
660 inden for muren og, tvunget af nød til at komme til staden,
klart får det hele at vide, og ulykkessvangert et rygte
breder sig viden om – thi stor er vor dåd! – og den ville
næppe behage de fremmede, dersom de alt fik at vide!
Det er den plan, som jeg har, og den ligger nu åben for alle.
665 Dersom en anden af jer har et bedre forslag at stille,

bør hun stå frem – for derfor er alle sat stævne til tinge.”
Sådanne lød hendes ord, og hun satte sig ned på sin faders
trone af sten. Men den gamle Polyxo, der var hendes amme,
trådte da humpende frem på forvredne, ældede fødder,
670 støttet til stokken; hun ønskede nemlig heftigt at tale.
Tæt omkring hende sad der fire ugifte kvinder;
skønt deres hår var hvidt, var de aldrig i ægteskab tøjlet.
Midt i forsamlingen stod hun og søgte at rette sin nakke
op fra den krummede ryg med besvær og talte, som følger:
675 ”Gaver skal vi, som just Hypsipyle har stillet i forslag,
sende de fremmede mænd, fordi det er bedst, om vi giver.
Men hvad er håbet, vi nærer, om lykkeligt livet at leve,
dersom den thrakiske hær går til angreb, hvadeller en anden
fjendtlig styrke – af dem er der mange, fordelt over jorden -
680 ligesom nu, der er uventet kommet et fartøj til øen?
Skulle en guddom beskytte os mod det, er andet i vente:
tusinde kvaler der venter os, større end kampe og krige.
Når de gamle iblandt os endelig ligger i graven,
kommer I ungpiger barnløse frem til den hæslige ælde.
685 Hvad skal I leve af så, usalige? Tror I, at okser
spænder sig helt af sig selv i sele og pløjer de dybe
agre og skiller med ploven den uopdyrkede brakjord?
Høster de bare, når året er gået, det korn, de har sået?
Hør mig! Godt nok er dødsduginderne stadigvæk veget
690 uden om mig, men i året, der kommer, vil, tænker jeg, jorden
endelig dække mig til; jeg vil få mine gaver i graven,
som det sig hør og bør, forinden ulykken rammer.
Alle I unge skal derfor des mere betænke det skete:
nu er der lagt jer for fode en lykkelig udvej af kviden,
695 hvis I betror jeres huse og alt jeres øvrige eje
sammen med styret i staden til disse, fremmede kæmper.”
Sådanne lød hendes ord, og forsamlingen mumled sit bifald.
Hypsipyleia stod frem og gav efter hende til kende,
hvad hun nu selv som sit svar ville sige og derefter gøre.
700 ”Dersom vi alle er enige om, at dette er bedre,
sender jeg straks en budbringer ned til skibet på stranden.”
Dette blev sagt, og hun hørde Ifinoe, der ventede nærved:
”Rejs dig nu op, Ifinoe, og opsøg manden, der leder
heltenes skare. Byd ham at komme til dronningens bolig,

705 for at jeg her kan fortælle forsamlingens gode beslutning.
Byd dem desuden betræde vort land og vor stad, om de ønsker –
det kan de gøre med sindsro, når blot det er fred, som de bringer.”
Hermed hæved hun tinget og vendte tilbage til slottet.
Således kom Ifinoe til grækernes skib, og de spurgte,
710 hvad der var tanken bag hendes komme. Hun svarede hurtigt
alle, der strømmede til for at stille de spørgsmål, de havde:
”Thoas’ datter, den unge mø Hypsipyle, har budt mig
bede kaptajnen på skibet at komme til borgen i staden,
for at hun der kan forklare forsamlingens gode beslutning.
715 Dertil hun byder betræde vort land og vor stad, om I ønsker,
det kan I gøre med sindsro, når blot det er fred, som I bringer.”
Således talte hun; alle fandt glæde ved løftet, hun bragte.
Thoas var død, som de tænkte; nu var Hypsipyle, hans datter
dronning og hersker i staden. De sendte da hastigt til staden
720 Jason på vej, og de selv gjorde klar til at følge ham siden.
Helten trak over sin skulder en klædning gjort af Athene,
foret og farvet i purpur; hun gav ham dragten at bære,
dengang hu kasted sig over at sætte de egetræsspanter,
Argo var bygget af, og at udmåle roernes bænke.
725 Lettere retter man blikket mod solen, der stiger i østen,
end man kan tåle et glimt af dragtens rødlige strålen.
Kraftfuldt røde var klædningens farver lavet i midten;
kanternes farve var purpur. I randenes felter var indlagt
mange broderede, mesterligt udførte scener fra myter.
730 Her var kykloperne, siddende ved deres evige gerning,
Zeus, deres herre, at udvirke lynet. Det var allerede
næsten gjort færdigt og glimtede vældigt – der manglede bare
én lille stråle, som alle kykloperne hamrede løs på
med deres hamre af stål, og det sydede voldsomt i essen.
735 Her var Asopos’ datter Antiopes sønner at skue,
både Amfion og Zethos. Endnu var der ingen befæstning
rundt om Theben, de netop var ved at rejse fra grunden.
Zethos bar på sin skulder en klippe, han just havde hentet
ned fra de stejleste bjerge; man så, at han sled over evne.
740 Efter ham gik Amfion og anslog sin klingende lyre,
lavet af guld, med en klippe, dobbelt så stor, i sit fodspor.
Derefter havde hun skabt Afrodite med lokker så lange.
Let er Ares’ skjold, som hun holder; fra venstre skulder

glider en flig af den khiton, hun bærer, ned over armen;
745 brystet er blottet derunder, og overfor ser man det spejlet
klart i den blankpolerede flade på skjoldet af bronze.
Her var der, frodig, en græsgang for okser; om okserne stredes
teleboiske røvere mod Elektryons sønner.
Disse forsvared sig modigt, men røverne ønskede at bringe
750 kvæget til Taphos, og dugfrisk blev enget vædet af blodet.
Få var hyrderne, mægtede ikke at modstå de mange.
Her var der fremstillet to, der stredes i kapløb på vogne.
Forrest var vognen, hvis tøjler Pelops håndterede sikkert,
og ved hans side på vognen stod Hippodameia, prinsessen.
755 Tæt efter ham drev Myrtilos hestene fremad i løbet;
hos ham stod Oinomaos og holdt om sin fremstrakte lanse;
men da akslen på vognen var knækket og bøjet til siden,
styrtded han, mens han forsøgte at stikke Pelops i ryggen.
Her var Foibos Apollon sat ind med sin bue i hånden;
760 endnu en dreng kun bekæmpede han modigt den vældige kæmpe
Tityos for hans forsøg på at tage sløret af Leto –
Tityos, født af Elare, men passet og genfødt af Gaia.
Her var endelig Frixos, minyeren. Tydeligt sås han
lytte til vædderen; den så til gengæld ud til at tale.
765 Synet af dem ville let kunne lamme og narre forstanden;
håbefuldt venter man på, at de udtaler dybe og vise
ord – men man sidder desværre og venter længe i håbet.
Det var den gave, han fik af gudinden Athene i Iton.
Med sig tog han i højre sit mægtige spyd; Atalante
770 gav det engang, da de mødtes på Mainalonbjerg,et,
som en gæstevensgave, fordi hun begærede at følge
med på hans togt. Han afviste dog hendes ønske med vilje,
siden han frygtede smertelig tvedragt, der kommer af elskov.
Op imod staden han vandred; han lignede den stjerne på himlen,
775 giftefærdige piger i skjul i det hjemlige kammer
ser stige op over taget på huset ved aftenens komme.
Strålende smukt, mens det mørkner for natten, fortryller
stjernen pigernes øjne; de lyser af glæde ved tanken,
om at de ugifte svende, forældrene gav dem at ægte,
780 snart vender hjem fra det fremmede, hvor de har dvælet så længe.
Sådan så helten ud, som han fulgte sin fører til borgen.
Da de gik ind gennem porten og fortsatte op ad i byen,

sværmede kvinderne bag dem fra alle dele af folket,
glade ved synet af manden – man *han* holdt blikket på jorden,
785 fortsatte målrettet, indtil han nåede den fornemme bolig,
hvor Hypsipyles terner fik åbnet de dobbelte døre,
tømret af høvlede planker, så snart som han viste sig for dem.
Over en gård med en velbygget søjlegang gik Ifinoe
hurtigt og satte sin ledsager ned på et strålende sæde
790 foran sin frue, der sænkede blikket en smule for Jason,
rødmede lidt som en pige på kinden og talte til gæsten,
skønt hun bluedes ved det, med ord, der var planlagt med omhu:
”Fremmede, sig mig, hvorfor I forbliver så længe uden for porten,
når der nu ikke er mænd tilbage i byen, vi bor i.
795 Mændene sejlede bort og bebor nu Thrakiens fastland,
hvor de har opdyrket marker med korn. Jeg skal gerne forklare
nøje de sorger, vi fik, så at I også ved, hvad der skete.
Dengang da Thoas, min far, var drot over folket i staden,
skete det ofte, at folk satte ud fra øen på skibe,
800 plyndred og røvede alt fra thrakerne lige derovre.
Alt deres bytte, og røvede kvinder tillige, blev sejlet
her tilbage. Men Kypris, gudindens, forbandede vrede
ramte os da! Hun spredte en sindsfortærende galskab:
mændene væmmedes ved deres ægteviede kvinder,
805 jog dem fra hus og hjem og gav efter for nedrige drifter –
kun hos de røvede kvinder gik mændene hen for at sove.
Sørgeligt var det; vi tålte det længe og håbede, de ville
komme på bedre tanker igen, men vor kvide blev bare
dobbelt så stor. Og i hjemmene agtede man ringe og håned
810 børn, der var ægte; der voksede en æt af bastarder i staden.
Piger blev simpelthen aldrig forlovet, og pigernes mødre
flakkede forsømte omkring som ensomme enker i byen.
Fødre bekymrede sig ikke om døtrenes trivsel og velfærd,
selvom der handledes ilde imod dem for øjnene af dem,
815 når deres stedmødre gjorde dem uret; og sønner beskyttede
ikke som før deres mødre mod alt, der er groft uanstændigt.
Søstre var brødre helt ligegyldige, hvad end der skete.
Ene de røvede kvinder fik mændenes omsorg at føle,
både i hjemmet, i kordans, på torvet, og når der blev festet,
820 indtil en gud gav os styrke og mod til at gøre dem gengæld:
mændene vendte fra Thrakien hjem, men vi lukkede dem ikke

ind i staden igen, for at enten de tænkte det rette
eller drog andetsteds hen for at bo med de røvede kvinder.
Mændene krævede alt, hvad der endnu var ladet tilbage
825 inde i staden af hankøn og vendte tilbage til landet,
hvor de vel pløjer og dyrker de snetunge thrakiske agre.
Føl jer da derfor helt hjemme hos os. Og hvis ellers du ønsker
blivende bosted, og dét er din lyst, da er Thoas, min faders,
værdighed din til at eje herefter. Jeg tror, du vil næppe
830 finde, vor jord er for ringe – den overgår visselig alle
øer, der ligger beboet i havet, vi kalder ægæisk.
Vend nu tilbage til skibet og meddel fællernes skare
alt, jeg har sagt dig, og bliv ikke længe uden for byen!”
Disse var hendes ord; hun fortav, at mændene dræbtes.
835 Jason stod op og sagde som svar på det, som hun tilbød:
”Gerne vil vi, Hypsipyle, ta mod den hjælp, du kan give,
siden vi mangler så meget. Du tilbyder det, vi behøver.
Nu vil jeg vende tilbage igennem din by for at melde
alt i den rigtige orden. På kongemagten og øen
840 bør kun du tage vare. Jeg ringeagter den ikke,
men takker nej – det er grusomme prøver, som jeg har i vente.
Straks det var sagt, berørte han hende på hånden og iled
atter tilbage, og rundt om ham sværmede tusinde piger,
glade ved synet – men han gik hastigt ud gennem porten.
845 Sidenhen strømmede kvinderne ned til stranden med gaver,
læsset på vogne med velsmurte hjul, efter Jason fortalte
heltene nøje hvert ord, Hypsipyle sagde på borgen,
da hun havde kaldt heltenes fører fra skibet til møde.
Svært var det ikke at byde mændene komme til gilde
850 hjemme i husene – Kypris indgød dem alle en længsel,
for at den snilde Hefaistos blev glad, og for at der atter
kom renfærdige mænd til at leve på Lemnos derefter.
Jason begav sig til kongens palads. Hypsipyle var rede
og tog imod ham; alle de andre kom ind, hvor det passed,
855 undtagen Herakles – han blev tilbage som vogter ved skibet,
uden at kny, og hos ham blev enkelte udvalgte helte.
Straks gav staden sig hen til glæden ved danse og fester,
fyldt med røgen af stege til offer – de hædrede navnlig
Heras berømte søn blandt guder og søgte at mildne
860 Kypris med sange og ofre, man giver til gudernes ære.

Dag efter dag trak det ud med at sejle fra øen og længe
havde de undveget alle de pligter, der ventede på dem,
dersom den mægtige Herakles ikke lod heltene samle
langt fra kvinderne. Her bebrejdede han dem og sagde:

865 "Galninge! Er det en blodskyld, der holder os borte fra hjemmet?
Eller monstro vi er draget hertil for at finde en hustru,
siden vi væmmes ved kvinderne hjemme? Er dét, hvad vi ville:
leve på Lemnos og pløje de glinsende agre på øen?
Sandelig vinder vi intet ry ved at blive på Lemnos,

870 her blandt fremmede kvinder, så længe! For skindet vil ingen
gud forære os helt af sig selv, når vi beder ham om det.
Hjem til os selv er det bedre, vi drager; og Jason kan blive
her hos sin viv Hypsipyle i sengen i dage og nætter,
indtil Lemnos igen er befolket – og han er navnkundig!"

875 Sådan skammede han mændene ud; der var ingen, der voved
løfte sit blik for at se ham og svare ham noget til forsvar.
Straks efter mødet begyndte de alle at klargøre skibet.
Kvinderne strømmede til, da de hørte, at mændene rejste.
Ligesom bier, der summer om underdejlige liljer,

880 strømmende ud af et stade i klippen, mens engene ligger
smilende, dugfriske, nær, og bierne samler den søde
honning snart her, snart der – sålede lød kvindernes jamren,
medens de kærligt strømmede ud mod heltenes skare.
Hver kunne pege på sin i skaren, med ord og med fingre;

885 hver bad guderne give sin egen en fart uden sorger.
Således bad Hypsipyle med Jasons hænder i sine;
tårerne flød, og hun sagde i sorg over savnet af helten:
"Drag du nu bort, og må guderne bringe dig atter tilbage
sikkert med dine helte; må du bringe skindet til kongen,

890 som du jo ønsker og vil, at det sker. Du skal vide, at øen,
ligesom faders scepter, kun venter på dig, om du atter
når til dit hjemland og ønsker at komme tilbage til Lemnos.
Let vil det være for dig at samle en vældig befolkning,
hentet i fremmede byer. Men det er en hensigt, du næppe

895 har, og jeg forudser ikke, at dette kan ende således.
Husk Hypsipyle, når hjem du er kommet og lever langt borte!
Sig mig nu, hvad jeg skal gøre, hvis guderne giver, jeg føder
børn af os begge – jeg udfører gerne den ordre, du giver!"
Hende svarede Aisons søn med beundring og sagde:

900 "Hypsipyleia – må guderne give, det går, som du ønsker.
Tænk dog højere om mig; jeg håber, du tror, hvad jeg siger:
helst var jeg blevet derhjemme, om Pelias ellers det tillod.
Der vil jeg bo; måtte guderne fri mig for mine bedrifter.
Men er det ikke min skæbne at vende tilbage til Hellas,
905 efter min lange rejse, og du måtte føde mig sønner,
beder jeg om, at du sender dem til det pelagiske Iolkos,
når de blir store, som trøst for min moder og fader i sorgen.
Finde de end dem i live, kan drengene passe de gamle
hjemme ved arnen i huset, og fjernt fra den grusomme fyrste."
910 Det var hans ord, og gik som den første ombord på sin snekke.